YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIMEN TUOMIO (kuudes jaosto)
11 päivänä joulukuuta 1997 *

Asiassa C-246/96,

jonka Office of the Industrial Tribunals and the Fair Employment Tribunal (Belfast) on saattanut EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla yhteisöjen tuomioistuimen käsiteltäväksi saadakseen tässä kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevassa asiassa

Mary Teresa Magorrian ja

Irene Patricia Cunningham

vastaan

Eastern Health and Social Services Board ja

Department of Health and Social Services

ennakkoratkaisun EY:n perustamissopimuksen 119 artiklan sekä tätä perustamissopimusmääräystä koskevan, Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen liitetyn pöytäkirjan N:o 2 tulkinnasta,

* Oikeudenkäyntikieli: englanti.

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto),

toimien kokoonpanossa: kuudennen jaoston puheenjohtajan tehtäviä hoitava toisen jaoston puheenjohtaja R. Schintgen sekä tuomarit G. F. Mancini (esittelevä tuomari), P. J. G. Kapteyn, J. L. Murray ja G. Hirsch,

julkisasiamies: G. Cosmas,
kirjaaja: hallintovirkamies L. Hewlett,

ottaen huomioon kirjalliset huomautukset, jotka sille ovat esittäneet

— Magorrian ja Cunningham, edustajinaan barrister-at-law J. O'Hara ja solicitor E. McCaffrey,

— Yhdistynyt kuningaskunta, asiamiehenään Treasury Solicitor's Departmentin virkamies S. Ridley sekä R. Weatherup, QC, ja barrister N. Paines,

— Euroopan yhteisöjen komissio, asiamiehinään oikeudellisen yksikön virkamiehet C. Bury, M. Wolfcarius ja M. C. Docksey,

ottaen huomioon suullista käsittelyä varten laaditun kertomuksen,

kuultuaan Magorrianin ja Cunninghamin sekä Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen ja komission 5.6.1997 pidetyssä istunnossa esittämät suulliset huomautukset,

kuultuaan julkisasiamiehen 10.7.1997 pidetyssä istunnossa esittämän ratkaisuehdotuksen,

on antanut seuraavan

tuomion

1 Office of the Industrial Tribunals and the Fair Employment Tribunal (Belfast) on esittänyt yhteisöjen tuomioistuimelle 9.7.1996 tekemällään päätöksellä, joka on saapunut yhteisöjen tuomioistuimeen 17.7.1996, EY:n perustamissopimuksen 177 artiklan nojalla useita ennakkoratkaisukysymyksiä EY:n perustamissopimuksen 119 artiklan sekä tätä perustamissopimusmääräystä koskevan, Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen liitetyn pöytäkirjan N:o 2 tulkinnasta.

2 Nämä kysymykset on esitetty yhtäältä Magorrianin ja Cunninghamin sekä toisaalta Eastern Health and Social Services Boardin ja Department of Health and Social Servicesin välisessä asiassa, joka koskee eräitä lisäetuuksia sopimusperusteisessa vanhuuseläkejärjestelmässä.

Kansalliset säännökset

3 Vuoden 1970 *Equal Pay Act*in (Northern Ireland) 2 §:n 4 momentin (Pohjois-Irlannin samapalkkaisuuslaki, jäljempänä EPA) mukaan samapalkkaisuuskanne on nostettava kuudessa kuukaudessa työsuhteen päättymisestä. Saman pykälän 5 momentissa säädetään, että oikeudenkäynneissä, jotka koskevat tasa-arvosäännöksen rikkomista, naisen oikeus saamatta jääneeseen palkkaan tai vahingonkorvaukseen on rajoitettu oikeudenkäynnin aloittamista edeltävään kahteen vuoteen.

4 Vuoden 1975 *Social Security Pensions (Northern Ireland) Order*in (Pohjois-Irlannin sosiaaliturvaeläkkeitä koskeva asetus) 56 §:n mukaan virkamiehiin sovellettavan eläkejärjestelmän osalta ministeriön, valtionhallinnon sekä järjestelmää hoitavan henkilön tai yksikön on ryhdyttävä tarpeellisiin toimiin säännösten saattamiseksi sopusointuun järjestelmään liittymistä koskevan yhdenvertaisuusvaatimuksen kanssa.

5 Vuoden 1976 *Occupational Pension Schemes (Equal Access to Membership) Regulations (Northern Ireland)* (Pohjois-Irlannin ammatillisiin eläkejärjestelmiin liittymisessä noudatettavista yhdenvertaisuusvaatimuksista annettu asetus) nro 238:n 12 §:ssä, jolla muutettiin EPAa, säädetään, että liittymistä ammatillisiin eläkejärjestelmiin koskevissa oikeudenkäynneissä oikeus tulla hyväksytyksi järjestelmään on vaikutuksiltaan rajoitettu kanteen nostamista edeltävään kahteen vuoteen.

6 Vuoden 1984 *Health and Personal Social Services (Superannuation) Regulations*issa (Northern Ireland) (Pohjois-Irlannin terveydenhoidon ja henkilökohtaisen sosiaalityön eläkejärjestelmää koskeva asetus, jäljempänä Superannuation Regulations) määritellään *Mental Health Officer* (jäljempänä MHO) siten, että tämä on yksinomaan tai osittain mielenterveysongelmista kärsiviä henkilöitä hoitavan sairaalan kokoaikainen lääkäri tai sairaanhoitaja, jonka työtehtäviin kuuluu yksinomaan tai pääasiallisesti näiden potilaiden hoitoa.

7 *Superannuation Regulations*in 50 §:n 2 momentin mukaan, jos sen jälkeen kun 50 vuotta täyttävä tai täyttänyt henkilö on työskennellyt MHO: na 20 vuotta, hän jatkaa edelleen MHO: na, hänelle tämän jälkeen karttuvat palvelusvuodet hyvitetään kaksinkertaisina eläkkeen määrää laskettaessa; lisäksi hänellä on oikeus vanhuuseläkkeeseen 55 vuoden iässä tavanomaisen 60 vuoden sijasta.

Oikeudenkäynti pääasiassa

8 Magorrian ja Cunningham työskentelivät mielenterveysalaan pätevöityneinä sairaanhoitajina julkisen terveydenhoidon palveluksessa tehtävinään terveydenhoito ja muut palvelut eräällä Pohjois-Irlannin alueella.

9 He aloittivat työuransa kokoaikaisina MHO:ina. Perhevelvoitteiden lisääntymisen vuoksi molemmat siirtyivät osa-aikatyöntekijöiksi menettäen näin kyseisen aseman. Molemmat nimitettiin kuitenkin osastovastaaviksi kokoaikaisten sairaanhoitajien esimiehiksi.

10 Osa- ja koko-aikatyön välinen ero oli erittäin pieni. Vuonna 1981 tapahtuneen töiden uudelleenjärjestelyn jälkeen osa-aikaisten sairaanhoitajien viikkotyöaika määrättiin 31 tunniksi 5 minuutiksi, kun kokoaikaisten 40 tunnin viikkotyöaikaa samalla lyhennettiin 37 tuntiin 30 minuuttiin.

11 Molemmat pääasian kantajista kuuluivat Health and Personal Social Services Superannuation Scheme -järjestelmään (terveydenhoidon ja henkilökohtaisen sosiaalityön eläkejärjestelmä, jäljempänä Superannuation-järjestelmä) ja maksoivat siihen eläkemaksunsa; Superannuation-järjestelmä on vapaaehtoinen ja sopimusperusteinen eläkejärjestelmä, johon sekä työnantaja että työntekijä maksavat eläkemaksuja. Vuonna 1973 tämä järjestelmä avattiin sellaisille osa-aikatyöntekijöille, joiden työaika ylitti tietyn vähimmäistason, ja vuodesta 1991 alkaen jokainen osa-aikatyöntekijä on saanut liittyä siihen riippumatta tekemiensä työtuntien määrästä.

Tähän järjestelmään kuuluvat saavat eläkkeelle siirtyessään ensin kertasuorituksen ja sen jälkeen kuukausisuorituksia.

12 Magorrian siirtyi eläkkeelle 18.10.1992, jolloin hänen tarkka ikänsä oli 59 vuotta 355 päivää; tuolloin hän oli työskennellyt vuosien 1951 ja 1963 välillä kokoaikaisesti yhteensä 9 vuotta 111 päivää MHO:na ja vuosien 1979 ja 1992 välillä yhteensä 11 vuotta 25 päivää vastaavan ajan osa-aikaisesti. Hän oli työskennellyt osa-aikaisesti myös vuosien 1969 ja 1979 välillä, mutta tuolloinen työaika ei tasoltaan oikeuttanut eläkejärjestelmään kuulumiseen.

13 Cunningham puolestaan siirtyi eläkkeelle huhtikuussa 1994, jolloin hänen tarkka ikänsä oli 56 vuotta 80 päivää; tuolloin hän oli työskennellyt vuosien 1956 ja 1974 välillä kokoaikaisesti yhteensä 15 vuotta 175 päivää MHO:na ja vuosien 1980 ja 1994 välillä yhteensä 11 vuotta 105 päivää vastaavan ajan osa-aikaisesti. Hän oli työskennellyt osa-aikaisesti myös vuosien 1974 ja 1980 välillä, mutta tuolloinen työaika ei tasoltaan oikeuttanut eläkejärjestelmään kuulumiseen, joten hän päätti olla tuona aikana maksamatta eläkemaksuja.

14 Näin ollen Magorrianin työura oli keskeytyneenä siitä ajankohdasta, jolloin hän työskenteli kokoaikaisesti, siihen ajankohtaan asti, jolloin hän alkoi työskennellä osa-aikaisesti; Cunningham sen sijaan siirtyi suoraan kokoaikaisesta työstä osa-aikaiseen työhön ilman työuran keskeytymistä.

15 Lähtiessään eläkkeelle pääasian kantajat saivat heille kuuluvan kertasuorituksen samoin kuin peruseläkkeen; sen sijaan he eivät saaneet eräitä lisäetuuksia, joihin heillä olisi ollut oikeus *Superannuation Regulations*in 50 §:n 2 momentin mukaan, jos heillä olisi ollut MHO:n asema siirtyessään eläkkeelle. Suullisessa käsittelyssä

täsmennettiin vielä, että jos pääasian kantajilla olisi ollut tämä asema, he olisivat saaneet lisäetuudet ilman lisämaksuja.

16 Pääasian kantajat nostivat 22.9.1992 kansallisessa tuomioistuimessa kanteen, jossa he perustamissopimuksen 119 artiklaan vedoten vaativat saada lisäetuudet 8.4.1976 jälkeisen palvelusaikansa perusteella eli siitä päivästä alkaen, jolloin asiassa 43/75, Defrenne, annettiin tuomio (Kok. 1976, s. 455) tai toissijaisesti 13.5.1986 eli siitä päivästä alkaen, jolloin asiassa 170/84, Bilka, annettiin tuomio (Kok. 1986, s. 1607). Kantajien mukaan ei ollut perusteltua laskea heidän palvelusaikansa EPAssa vahvistettuun kahden vuoden taikka 17.5.1990 jälkeisen ajan eli asiassa C-262/88, Barber, annetun tuomion (Kok. 1990, s. 1889) jälkeisen ajan perusteella, sillä tämä veisi heiltä mahdollisuuden saada tehokasta oikeussuojaa.

17 Ennakkoratkaisupyynnöstä ilmenee, että kaikki asianosaiset ovat sillä kannalla, että nämä etuudet, joita kantajien ammatillisesta eläkejärjestelmästä maksetaan, ovat sitä "palkkaa", jota tarkoitetaan perustamissopimuksen 119 artiklassa sekä miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteen soveltamista koskevan jäsenvaltioiden lainsäädännön lähentämisestä 10 päivänä helmikuuta 1975 annetussa neuvoston direktiivissä 75/117/ETY (EYVL L 45, s. 19). Pääasian oikeudenkäyntiasiakirjoista ilmenee myös, että molemmat kantajat ovat nostaneet kanteensa ollessaan vielä työelämässä.

18 Kansallinen tuomioistuin on todennut 12.9.1995 antamassaan välipäätöksessä, että osa-aikaisessa työssä olevien mielisairaanhoitajien jättäminen ilman MHO:n asemaa on välillistä sukupuoleen perustuvaa syrjintää, koska Pohjois-Irlannissa mielenterveysalan työntekijöistä huomattavasti pienempi osuus naisista kuin miehistä pystyy täyttämään kokoaikaisen työajan asettamat vaatimukset. Lisäksi kansallinen tuomioistuin totesi, ettei tätä syrjintää voitu perustella.

Ennakkoratkaisukysymykset

19 Kansallinen tuomioistuin katsoo asian ratkaisemisen edellyttävän yhteisön oikeuden tulkintaa, joten se on päättänyt lykätä asian ratkaisemista ja esittää yhteisöjen tuomioistuimelle seuraavat ennakkoratkaisukysymykset:

"Asiassa

a) työntekijät ovat työskennelleet valtion laitoksessa, Health Boardissa, hoitaen mielisairaita, ja tähän työhön sovelletaan ammatillista eläkejärjestelmää;

b) nämä työntekijät ovat aina joko kuuluneet kyseiseen eläkejärjestelmään tai heillä olisi ollut mahdollisuus kuulua siihen;

c) tämän eläkejärjestelmän ehtojen mukaan kokoaikatyössä olevilla, jotka käyttävät täysin tai lähes täysin työaikansa mielisairaiden hoitamiseen (ja joilla on Mental Health Officerin asema), on oikeus lisäetuuksiin, joita ei myönnetä samaa työtä osa-aikaisesti tekeville henkilöille, seuraavasti:

jos sen jälkeen kun 50 vuotta täyttävä tai täyttänyt henkilö on työskennellyt Mental Health Officerina 20 vuotta (jäljempänä lisäetuuksiin oikeuttava palvelusaika), hän jatkaa edelleen Mental Health Officerina,

i) hänelle tämän jälkeen karttuvat palvelusvuodet hyvitetään kaksinkertaisina (jäljempänä kaksinkertaiset palveluskaudet) eläkkeen määrää laskettaessa; ja

ii) hänellä on oikeus eläkkeeseen 55 vuoden iässä tavanomaisen 60 vuoden sijasta;

d) työntekijöiltä evätään Mental Health Officerin asema ja siihen liittyvät lisäetuudet pelkästään sillä perusteella, että he työskentelevät osa-aikaisesti;

e) kansallinen tuomioistuin on katsonut, että edellä c ja d kohdassa kuvatut säännökset ovat mielisairaita osa-aikaisesti hoitavien naisten sukupuoleen perustuvaa syrjintää;

f) kyseisten työntekijöiden eläke ja heidän vaatimansa lisäetuudet voidaan maksaa ainoastaan heidän eläkkeelle siirtymisestään alkaen eli vuodesta 1992 tai vuodesta 1994 alkaen, sen jälkeen kun he ovat nostaneet kanteen kansallisessa tuomioistuimessa;

g) lisäetuuksien laskeminen eläkkeelle siirtymisen ajankohdasta vuonna 1992 tai vuonna 1994 edellyttäisi vuotta 1992 edeltävien palvelusvuosien huomioon ottamista.

Kysymys 1: Mistä ajankohdasta alkaen työntekijöiden palveluskaudet on otettava huomioon laskettaessa heille kuuluvia lisäetuuksia

i) 8.4.1976,

ii) 17.5.1990 vai

iii) jostakin muusta, ja jos niin mistä ajankohdasta alkaen?

Kysymys 2: Jos sovellettavassa kansallisessa lainsäädännössä rajoitetaan kanteen menestyessä oikeus saada etuuksia takautuvasti kanteen nostamista edeltävään kahteen vuoteen, niin tarkoittaako tämä yhteisön oikeuden mukaisen tehokkaan oikeussuojakeinon epäämistä näiltä työntekijöiltä ja onko Industrial Tribunal velvollinen olemaan soveltamatta tällaista kansallisen oikeuden säännöstä, jos se katsoo sen tarpeelliseksi?"

Ensimmäinen kysymys

20 Ensimmäisellä kysymyksellään kansallinen tuomioistuin haluaa lähinnä selvittää, mistä päivästä alkaen välillisen sukupuoleen perustuvan syrjinnän kohteeksi joutuneiden osa-aikatyöntekijöiden palveluskaudet on otettava huomioon laskettaessa heille kuuluvia lisäetuuksia.

21 On heti korostettava, ettei ole kiistetty sitä, että pääasiassa tarkoitetun kaltaisesta ammatillisesta eläkejärjestelmästä maksettavat lisäetuudet lähtökohtaisesti kuuluvat perustamissopimuksen 119 artiklassa tarkoitettuun palkan käsitteeseen.

22 Seuraavaksi on todettava, että edellä mainitussa asiassa Defrenne antamassaan tuomiossa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että perustamissopimuksen 119 artiklassa vahvistettuun miesten ja naisten samapalkkaisuuden periaatteeseen voidaan vedota kansallisissa tuomioistuimissa, joilla on velvollisuus varmistaa tässä määräyksessä yksityisille oikeussubjekteille annettujen oikeuksien suojeleminen. Mainitun tuomion 74 ja 75 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin täsmensi kuitenkin vielä, että oikeusvarmuutta koskevat pakottavat näkökohdat, jotka johtuvat kaikista kysymyksessä olevista julkisista ja yksityisistä eduista, edellyttävät, että 119 artiklan välittömään oikeusvaikutukseen ei voida vedota mainittua tuomiota eli 8.4.1976 edeltävän ajan palkkausta koskevien vaatimusten tueksi lukuun ottamatta niiden työntekijöiden osalta, jotka ovat aikaisemmin nostaneet kanteen tai esittäneet vastaavan vaatimuksen.

23 Toisaalta edellä mainitussa asiassa Bilka antamansa tuomion 20 ja 22 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin katsoi jo, että siltä osin kuin eläkejärjestelmä, vaikka se on toteutettu kansallisen lainsäädännön säännösten mukaisesti, perustuu työntekijöiden tai heidän edustajiensa kanssa tehtyyn sopimukseen, ja siltä osin kuin julkinen sektori ei osallistu sen rahoitukseen, se ei ole välittömästi laissa säädetty sosiaaliturvajärjestelmä, jollainen ei kuulu 119 artiklan soveltamisalaan, vaan työntekijöille tämän järjestelmän perusteella annetut etuudet ovat 119 artiklan toisessa kohdassa tarkoitettua korvausta, jonka työntekijä saa työnantajaltaan työstä tai tehtävästä.

24 Vaikka nämä periaatteet on vahvistettu asiassa Barber annetussa tuomiossa, joka koski sopimusperusteista ammatillista eläkejärjestelmää, yhteisöjen tuomioistuin vahvisti tämän tuomion 44 ja 45 kohdassa, että oikeusvarmuutta koskevien pakottavien seikkojen vuoksi perustamissopimuksen 119 artiklan välittömään oikeusvaikutukseen eivät voi vedota ja sen perusteella vaatia sellaista eläkeoikeutta, jonka vaikutus ulottuisi koskemaan ajankohtaa ennen tuomion antamista, muut kuin ne henkilöt, jotka hyvissä ajoin ovat toimineet oikeuksiensa turvaamiseksi.

25 Kuten yhteisöjen tuomioistuin täsmensi asiassa C-109/91, Ten Oever, 6.10.1993 antamassaan tuomiossa (Kok. 1993, s. I-4879, 19 ja 20 kohta), edellä mainitussa asiassa Barber annetun tuomion mukaisesti perustamissopimuksen 119 artiklan välittömään oikeusvaikutukseen voidaan vedota tarkoituksin vaatia yhdenmukaista kohtelua ammatillisten eläkejärjestelmien yhteydessä ainoastaan sellaisten etuuksien osalta, jotka perustuvat mainitun tuomion antamispäivän 17.5.1990 jälkeisiin palveluskausiin, paitsi kun on kyse työntekijöistä tai heidän jälkeensä etuuteen oikeutetuista, jotka ennen mainittua ajankohtaa ovat panneet vireille oikeudenkäynnin tai esittäneet vastaavan vaatimuksen sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti.

26 Tämä rajoitus on myös Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen liitetyssä pöytäkirjassa N:o 2, jossa määrätään seuraavaa: "Sovellettaessa 119 artiklaa korvauksena ei pidetä ammatillisen sosiaaliturvajärjestelmän mukaisia etuuksia, jos ja sikäli kuin niiden voidaan osoittaa olevan 17 päivää toukokuuta 1990 edeltävältä työskentelykaudelta, paitsi kun on kyse työntekijöistä tai heidän jälkeensä etuuteen oikeutetuista, jotka ovat ennen tätä ajankohtaa panneet vireille oikeudenkäynnin tai esittäneet vastaavan vaatimuksen asiaan sovellettavan kansallisen lainsäädännön mukaisesti."

27 Yhteisöjen tuomioistuin totesi kuitenkin asiassa C-57/93, Vroege, 28.9.1994 antamassaan tuomiossa (Kok. 1994, s. I-4541, 20—27 kohta) ja asiassa C-128/93, Fisscher, 28.9.1994 antamassaan tuomiossa (Kok. 1994, s. I-4583, 17—24 kohta), että asiassa Barber annetun tuomion ajallisten vaikutusten rajoitus koskee ainoastaan sellaisia syrjintätilanteita, jotka työnantajien ja eläkejärjestelmien taholta on voitu kohtuudella olettaa sallituiksi siksi, että ne perustuvat yhteisön oikeudessa säädettyihin, ammatillisia eläkejärjestelmiä koskeviin siirtymävaiheen poikkeusjärjestelyihin (asia C-435/93, Dietz, tuomio 24.10.1996, Kok. 1996, s. I-5223, 19 kohta).

28 Oikeudesta kuulua ammatillisiin eläkejärjestelmiin yhteisöjen tuomioistuin totesi, että ei ole mitään syytä olettaa, että kysymyksessä olevat tahot eivät voineet tietää, että 119 artiklaa voitiin soveltaa.

29 Asiassa Bilka annetusta tuomiosta lähtien on ollut selvää, että sukupuoleen perustuva syrjintä tällaista oikeutta myönnettäessä on vastoin 119 artiklaa (em. asia Vroege, tuomion 29 kohta ja em. asia Dietz, tuomion 20 kohta).

30 Koska asiassa Bilka annetussa tuomiossa ei rajoitettu tuomion ajallisia vaikutuksia, 119 artiklan välittömään oikeusvaikutukseen voidaan vedota taannehtivasti tasaarvoisen kohtelun saamiseksi ammatillisiin eläkejärjestelmiin kuulumisen osalta siten, että taannehtivuus ulottuu 8.4.1976 asti eli siihen päivään, kun edellä mainitussa asiassa Defrenne annettiin tuomio, jossa ensimmäisen kerran todettiin mainitulla artiklalla olevan välittömiä oikeusvaikutuksia (em. asia Dietz, tuomion 21 kohta).

31 Yhdistyneen kuningaskunnan hallituksen mukaan pääasiassa on kyse ammatillisesta sosiaaliturvajärjestelmästä maksettavan eläkkeen suuruudesta eikä oikeudesta kuulua tällaiseen järjestelmään. Näin ollen 119 artiklaa sovellettaisiin ainoastaan niiden etuuksien suuruuden muuttamiseksi, joihin pääasian kantajien kaltaisessa tilanteessa olevalla henkilöllä on oikeus, ja vain 17.5.1990 jälkeinen aika voitaisiin ottaa huomioon kyseisessä laskelmassa.

32 Oikeudesta saada lisäetuuksia eläkkeeseen pääasiassa kyseessä olevan kaltaisesta ammatillisesta eläkejärjestelmästä on todettava, että vaikka kantajilla on aina ollut oikeus eläkkeeseen Superannuation-järjestelmästä, he ovat kuitenkin olleet vain osittain oikeutettuja suorittamaan eläkemaksuja tähän järjestelmään. Ainoastaan sen vuoksi, että he ovat työskennelleet osa-aikaisesti, heidät on nimenomaisesti jätetty ilman MHO:n asemaa, joka mahdollistaa liittymisen Superannuation Schemen mukaiseen erityisjärjestelmään.

33 Tältä osin riittää todeta, että edellä mainitussa asiassa Dietz annetun tuomion 23 kohdassa yhteisöjen tuomioistuin täsmensi jo, että työntekijän kannalta järjestelmään kuuluminen olisi merkityksetöntä, jos hänellä ei olisi järjestelmän perusteella oikeutta saada kyseisen järjestelmän mukaisia etuuksia. Tuossa asiassa kyseessä olleen kaltaisessa tilanteessa yhteisöjen tuomioistuin katsoi, että oikeus saada ammatillisen eläkejärjestelmän mukaista eläkettä liittyy erottamattomasti oikeuteen kuulua tällaiseen järjestelmään.

34 Sama pätee, jos osa-aikatyöntekijöiden syrjintä on seurausta syrjinnästä, joka liittyy oikeuteen kuulua oikeuttavaan erityisjärjestelmään.

35 Edellä esitetyn perusteella ensimmäiseen kysymykseen on vastattava, että laskettaessa välillisen sukupuoleen perustuvan syrjinnän kohteeksi joutuneille osa-aikatyöntekijöille kuuluvia lisäetuuksia heille karttuneet palveluskaudet on otettava huomioon 8.4.1976 alkaen eli siitä päivästä alkaen, jolloin edellä mainitussa asiassa Defrenne annettiin tuomio.

Toinen kysymys

36 Toisella kysymyksellään kansallinen tuomioistuin haluaa lähinnä selvittää, onko yhteisön oikeuden kanssa ristiriidassa se, että perustamissopimuksen 119 artiklaan perustuvaan vaatimukseen sovelletaan kansallista säännöstä, jonka mukaan oikeuden ajalliset vaikutukset kanteen menestyessä on rajoitettu kanteen nostamista edeltävään kahteen vuoteen.

37 Tältä osin on ensin todettava, että vakiintuneen oikeuskäytännön mukaan asiaa koskevan yhteisön sääntelyn puuttuessa kunkin jäsenvaltion on sisäisessä oikeusjärjestyksessä osoitettava toimivaltaiset tuomioistuimet ja vahvistettava oikeussuojakeinoja koskevat menettelysäännöt, joilla turvataan yhteisön oikeuden välittömään oikeusvaikutukseen perustuvat yksityisten oikeudet; nämä säännöt eivät kuitenkaan saa olla epäedullisempia kuin ne säännöt, jotka koskevat samankaltaisia jäsenvaltion sisäiseen oikeuteen perustuvia vaatimuksia, ja niillä ei saa tehdä yhteisön oikeusjärjestyksessä tunnustettujen oikeuksien käyttämistä käytännössä mahdottomaksi (ks. vastaavasti asia 33/76, Rewe, tuomio 16.12.1976, Kok. 1976, s. 1989, 5 ja 6 kohta; asia 45/76, Comet, tuomio 16.12.1976, Kok. 1976, s. 2043, 13 kohta; em. asia Fisscher, tuomion 39 kohta ja asia C-410/92, Johnson, tuomio 6.12.1994, s. I-5483, 21 kohta).

38 Pääasian kantajien mukaan mikään edellä mainitussa asiassa Fisscher annetussa tuomiossa ei oikeuta rajoittamaan heille mahdollisesti myönnettäviä etuuksia ainakaan vuoden 1976 jälkeisen ajan osalta. He katsovat, ettei itse asiassa olisi juurikaan hyötyä päättää, että henkilöillä, jotka ovat heitä vastaavassa asemassa, on oikeus kuulua ammatilliseen sosiaaliturvajärjestelmään, jos tästä johtuvat etuudet lasketaan heille vasta vuodesta 1990 alkaen karttuneiden palvelusvuosien perusteella.

39 Suullisessa käsittelyssä komissio esitti, että *Occupational Pension Regulations*in 12 § estää tosiasiallisesti pääasian kantajia vetoamasta perustamissopimuksen 119 artiklaan perustuviin oikeuksiinsa, joten kansallisen säännöksen soveltaminen on vastoin oikeussuojaperiaatetta.

40 Yhdistyneen kuningaskunnan hallitus sitä vastoin katsoo, että pääasiassa kyseessä olevan kaltaisen kansallisen rajoitussäännöksen vaikutuksesta rajoitetaan niiden vaatimusten ulottuvuutta, jotka koskevat taannehtivasti kanteen nostamista edeltävää aikaa, joten säännös on vastaava kuin edellä mainitussa asiassa Johnson kyseessä ollut säännös.

41 Tältä osin on todettava, että sovellettaessa *Occupational Pension Regulations*in 12 §:n kaltaista menettelysäännöstä, jonka mukaan liittymistä ammatillisiin eläkejärjestelmiin koskevissa oikeudenkäynneissä oikeus päästä järjestelmän piiriin ei voi ulottua vaikutuksiltaan kanteen nostamista edeltävää kahta vuotta pidemmälle, syrjäytetään pääasian kantajat lisäeduista järjestelmässä, johon heillä on oikeus liittyä, koska mainittujen lisäetuuksien laskentaperusteena voi olla vain työskentely vuodesta 1990 alkaen eli kaksi vuotta ennen heidän vaatimustensa esittämistä.

42 Tällaisessa tapauksessa vaatimus ei kuitenkaan koske tiettyjen lisäetuuksien saamista taannehtivasti; sen sijaan kantajat vaativat, että tunnustetaan heidän oikeutensa liittyä täysin oikeuksin ammatilliseen järjestelmään saamalla MHO:n asema, joka oikeuttaa lisäetuuksiin.

43 Niinpä riidanalaiset säännökset asiassa C-338/91, Steenhorst-Neerings, 27.10.1993 annetussa tuomiossa (Kok. 1993, s. I-5475) ja edellä mainitussa asiassa Johnson samana päivänä annetussa tuomiossa koskivat ainoastaan vaatimuksen esittämistä edeltävän sen ajanjakson rajoittamista, jolta erääntyneitä etuuksia voitiin saada, kun taas pääasian riidanalainen säännös estää ottamasta huomioon kaikkia kantajien palveluskausia 8.4.1976 alkaen vuoteen 1990 asti laskettaessa niitä lisäetuuksia, jotka erääntyvät vasta vaatimuksen esittämispäivän jälkeen.

44 Siten toisin kuin edellä mainituissa tuomioissa kyseisillä säännöksillä rajoitettiin oikeusvarmuuden vuoksi ainoastaan sellaisten vaatimusten taannehtivuutta, jotka koskivat tiettyjen etuuksien maksamista, ja jotka eivät siten loukanneet yhteisön

oikeusjärjestyksessä myönnettyjen oikeuksien ydintä itseään, pääasiassa kyseessä olevan kaltaisella säännöksellä tehdään käytännössä yksityisille mahdottomaksi tehokkaasti vedota yhteisön oikeuteen kanteessaan.

45 Sitä paitsi on korostettava, että tämä viimeksi mainittu kansallinen säännös rajoittaa ajallisesti perustamissopimuksen 119 artiklan välitöntä oikeusvaikutusta tapauksissa, joiden osalta tällaista rajoitusta ei ole vahvistettu yhteisöjen tuomioistuimen oikeuskäytännössä eikä Euroopan unionista tehtyyn sopimukseen liitetyssä pöytäkirjassa N:o 2.

46 Lopuksi on vielä todettava, ettei tätä päätelmää horjuta se Yhdistyneen kuningaskunnan väite, jonka mukaan ajallisen rajoituksen tehtävä on edistää oikeusvarmuutta kannustamalla vaatimuksen esittäjiä huolellisuuteen ja joutuisuuteen. Tältä osin riittää todeta, että kyseisiä kansallisia säännöksiä sovelletaan jopa henkilöihin, jotka kuten Magorrian ja Cunningham, ovat nostaneet kanteensa ennen työskentelynsä lopettamista ja ennen kuin he pääsevät osallisiksi kyseisestä ammatillisesta vanhuuseläkejärjestelmästä.

47 Näin ollen toiseen kysymykseen on vastattava, että yhteisön oikeuden kanssa on ristiriidassa se, että perustamissopimuksen 119 artiklaan perustuvaan vaatimukseen saada tunnustetuksi kantajien oikeus liittyä ammatilliseen eläkejärjestelmään sovelletaan kansallista säännöstä, jonka mukaan oikeuden ajalliset vaikutukset kanteen menestyessä on rajoitettu kanteen nostamista edeltävään kahteen vuoteen.

Oikeudenkäyntikulut

48 Yhteisöjen tuomioistuimelle huomautuksensa esittäneille Yhdistyneen kuningaskunnan hallitukselle ja Euroopan yhteisöjen komissiolle aiheutuneita oikeudenkäyntikuluja ei voida määrätä korvattaviksi. Pääasian asianosaisten osalta asian käsittely yhteisöjen tuomioistuimessa on välivaihe kansallisessa tuomioistuimessa vireillä olevan asian käsittelyssä, minkä vuoksi kansallisen tuomioistuimen asiana on päättää oikeudenkäyntikulujen korvaamisesta.

Näillä perusteilla

YHTEISÖJEN TUOMIOISTUIN (kuudes jaosto)

on ratkaissut Office of the Industrial Tribunals and the Fair Employment Tribunalin, Belfast, 9.7.1996 tekemällään päätöksellä esittämät kysymykset seuraavasti:

1) Laskettaessa välillisen sukupuoleen perustuvan syrjinnän kohteeksi joutuneille osa-aikatyöntekijöille kuuluvia lisäetuuksia heille karttuneet palveluskaudet on otettava huomioon 8.4.1976 alkaen eli siitä päivästä alkaen, jolloin asiassa 43/75, Defrenne, annettiin tuomio.

2) Yhteisön oikeuden kanssa on ristiriidassa se, että EY:n perustamissopimuksen 119 artiklaan perustuvaan vaatimukseen saada tunnustetuksi kantajien oikeus liittyä ammatilliseen eläkejärjestelmään sovelletaan kansallista säännöstä, jonka mukaan oikeuden ajalliset vaikutukset kanteen menestyessä on rajoitettu kanteen nostamista edeltävään kahteen vuoteen.

Schintgen Mancini Kapteyn

Murray Hirsch

Julistettiin Luxemburgissa 11 päivänä joulukuuta 1997.

R. Grass H. Ragnemalm

kirjaaja kuudennen jaoston puheenjohtaja